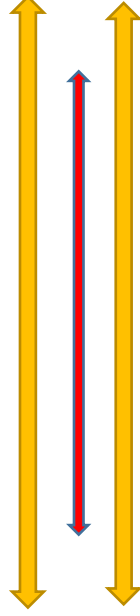

ऐरावती गाउँपालिकाको ५ वर्षे रोजगार रणनीति योजना

(आ.ब. २०८०/८१ – २०८४/०८५ सम्म)

प्रारम्भिक मस्यौदा

ऐरावती गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय बरौला प्युठान

लुम्बिनी प्रदेश नेपाल

खण्ड-१ रणनीतिक सन्दर्भ (strategic context)

१. पृष्ठभूमि

ऐरावती गाउँपालिका भित्र रोजगारको अवसर सिर्जना गरि बढ्दो बेरोजगारी र गरिवीलाइ न्यूनिकरण गर्न नेपालको सबैधानी र कानूनी व्यवस्था भए बमोजिम प्रत्येक नागरिकलाई रोजगारीको हकको सुनिश्चितताले नागरिकलाई स्वदेशमै रोजगारीमा संलग्न गराउन संघीय लोकतान्त्रिक व्यवस्था अन्तर्गतका सरकारहरु रोजगार तर्क केन्द्रित रहेका छन । आर्थिक वृद्धि र गरिवी न्यूनिकरणको आधार नै उत्पादनशिल रोजगारी रहेको छ । नागरिकलाई न्यूनतम रोजगारीको हकलाई सुनिश्चित गर्न, उत्पादनशिल रोजगारी र विकासका पुर्वाधारका क्षेत्रमा नेपालको श्रम शक्तिलाइ प्रतिस्पर्धि एबम सुरक्षित रोजगारीमा संलग्न गराई राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई सबल र गतिशिल बनाई रोजगारीको हकलाई व्यवहारिक कार्यान्वयन गर्न स्थानीय तहमा रहेको श्रोत साधन प्रयोग गरि रोजगारिका राष्ट्रिय प्राथमिकता र दिर्घकालिन दृष्टिकोण प्राप्तिका केन्द्रित हुनु पर्ने अवस्था रहेको छ । रोजगारी सबैधानीक व्यवस्था र कानूनी प्रावधान तथा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले तर्जुमा गरेका रोजगारी सम्बन्धी नीति, नियम, कार्यविधिलाइ आम नागरिकको जीवनमा रुपान्तरण ल्याउन ऐरावती गाउँपालिकामा रोजगार रणनीति आवश्यक परेको छ । श्रोत साधनको समुचित र एकिकृत गरी ऐरावती गाउँपालिकामा आन्तरिक रोजगारी सिर्जना गर्न सहयोग पुग्ने जसबाट न्यूनतम रोजगारीका कार्यक्रम, उद्यमशिलता तालिम, व्यवसायिक सिप विकास, सिपयुक्त जनशक्ति परिचालन गर्ने वस्तुगत आधार प्रदान गर्ने छ ।

रोजगार नीति २०७१ ले नेपालमा उपलब्ध श्रम शक्तिलाई प्रतिस्पर्धि बनाउदै श्रम बजारको माध्यमबाट उत्पादनशील, मर्यादित एव सुरक्षित रोजगारीमा संलग्न गराई राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई सबल र गतिशिल बनाई गरिवी निवारणमा योगदान पुर्याउनु नीतिको दुर दृष्टि रहेको छ उक्त दुर दृष्टि वमोजिम प्रमुख उदेश्यहरु र बिययबस्तुलाई आत्मसात गरि ऐरावती गाउँपालिकाले आगामी ५ वर्षे रोजगार रणनीतिले मार्गदर्शन गरेको हुने छ।

कृषि क्षेत्रमा दिगो उत्पादनशिल रोजगारी

- सिचाइ, कृषि सामाग्री, आधुनिक प्रविधि, मल र बजारिकरणमा समन्वय गरि न्यूनतम रोजगारीको सुनिश्चित गर्न कृषिमा दिगो उत्पादनशिल रोजगारीमा जोड दिइने । यसका लागि नगरपालिकाको कृषि भुयोग्य जमिनको उपयोग तौरतरिका, उत्पादन र बजारीकरणमा १०० दिनको रोजगारी प्राप्तिको बातारवरण तयार गरि श्रमिक समुह बनाई १०० दिनमा उत्पादन गर्न सक्ने मौसमी तरकारी, प्रमुख अन्नबाली, नगदे बाली उत्पादन हुने क्षेत्र पहिचान गरि रोजगारी सृजनामा जोड दिइने छ ।

व्यवसायिक सिप विकास र तालिम

- सबै इच्छुक नागरिकलाई आवश्यक व्यवसायिक सीपमा अभिवृद्धि गरि आन्तरिक रोजगारीको माग र आपुर्तिमा अन्तर सम्बन्ध कायम गरि आवश्यक पर्ने दक्ष जनशक्ति तयारी र उपयोग गरि आन्तरिक रोजगारी र बैदेशिक रोजगारीमा माफर्त नागरिकको जिवनस्तरमा सुधार आउने ।

- अनौपचारिक क्षेत्रमा सीप सिकेकालाई सीपको पहिचान गरि सीपयुक्त प्रमाणपत्रका लागि सम्बन्धि निकायसँग समन्वयन गरिने छ।
- बजारको माग र जनशक्ति आपूर्तिमा आवश्यक पर्ने जनशक्ति उत्पादन गर्ने सीप विकासका कार्यक्रम संचालन ल्याइने छ।

निर्माण क्षेत्र

- पूर्वाधार क्षेत्रमा दक्ष जनशक्ति उपलब्ध गराउन सो सम्बन्धमा आवश्यक तालिम दिइ जनशक्ति उपलब्ध हुने वातावरण बनाइने छ।
- सामुदायिक विकास आयोजनामा दिगो रोजगारीका अवसर सिर्जना गर्न सीप विकास कार्यक्रम तर्जुनमा गरिने छ।
- स्थानीय पूर्वाधार विकासमा संलग्न श्रमिकको आयश्रोत र गुणस्तरमा सुधार हुने वातावरण तयार गरिने छ।

श्रम तथा रोजगारीका गतिविधिले ऐरावती गाउँपलिकाको सामाजिक र आर्थिक उन्नतिमा सकारात्मक प्रभाव पर्न गई दिगो आर्थिक विकास सघाउ र रोजगारीको सुनिश्चतताका साथै सामाजिक र आर्थिक विकासमा सहयोग पुग्न सक्ने,

- श्रमको सम्मान राष्ट्रको अभियान नारालाई जनस्तरमा सकारात्मक विकास गरि आमदानी हुने कार्य गर्न उत्प्रेरित हुने।
- आन्तरिक रोजगारी मार्फत नागरिकको जीवनस्तरमा सुधार आउने।
- गाँउघरमै न्यूनतम रोजगारी पाएमा जिवनयापन गर्न बिदेशमै जानुपर्ने अवस्थामा सुधार आउने।
- बैदेशिक रोजगारीमा जान चाहने व्यक्तिलाई उपयुक्त सिप उपलब्ध गराएमा बैदेशिक रोजगारीबाट राम्रो पारिश्रमिक पाउने हुँदा जिवनयापनमा सहजता आउने।
- रोजगारीलाइ उत्पादनमा केन्द्रित हुने योजना बनाइने छ र उत्पादन भएका बस्तुको वजारीकरण, व्यवस्थापन थप रोजगारी सृजना गर्न विशेष पहल गरिने।
- विकासका पूर्वाधारमा दक्ष र सिपमुलक जनशक्ति प्रयोजग गर्दा दैनिकि ज्यादरमा बृद्धिले हुने हुदा दैनिक जिवन यापनमा मदत पुग्ने।
- विपन्न, न्यूनआय श्रोत भएका व्यक्तिलाइ पहिलो प्राथमिकता रहि अवसर पाउने हुँदा सामाजिक रुपमा उच्च सम्मान हुने।

विद्यमान नीतीगत तथा कानुनी व्यवस्था

- सविधानको धारा ३३ मा रोजगारीको हक र धारा ३४ मा श्रमको हकलाइ मौलिक हकको रुपमा व्यवस्था गरिएको छ।

- धारा ३३ मा प्रत्येक नागरिकलाई छनौटको अवसर सहितको रोजगारीको हक हुने कुरा उल्लेख गरिएको छ ।
- धारा ३४ मा प्रत्येक नागरिकलाई उचित श्रम अभ्यासको हक, उचित पारिश्रमिक, सुविधा तथा योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षाको हक ।
- धारा ४३ मा सामाजिक सुरक्षाको हकमा आर्थिक रूपले विपन्न, अशक्त र असहाय अवस्थामा रहेका असहाय एकल महिला, अपाङ्गता भएका, बालवालिका, आफ्नो हेरचाह आफै गर्न नसक्ने तथा लोपोन्मुख जातीका नागरिकलाई कानून बमोजिम सामाजिक सुरक्षाको हक हुने उल्लेख गरिएको छ ।
- सविधानको धारा ५१ (झ) मा श्रम तथा रोजगार सम्बन्धी नीतिले सबैले काम गर्न पाउने अवस्था सुनिश्चित गर्दै देशको मुख्य सामाजिक, आर्थिक शक्तिको रूपमा रहेको श्रमशक्तिलाई दक्ष र व्यवसायिक बनाउने र स्वदेशमै रोजगारी अभिवृद्धि गर्ने, मर्यादित श्रमको अवधारणा अनुरूप सबै श्रमिकको आधारभूत अधिकार सुनिश्चित गर्दै व्यवस्थापनमा श्रमिकको रोजगारी र अधिकारको प्रत्याभुति गर्न यस क्षेत्रको नियमन र व्यवस्थापन गर्ने साथै बैदेशिक रोजगारीबाट आर्जन भएको पुँजि, सिप, प्रविधि, अनुभवलाई स्वदेशमा उत्पादनमुलक क्षेत्रमा लगाउन प्रोत्साहन गर्ने नीति रहेको उल्लेख गरिएको छ ।
- नेपालको संविधानको धारा ५१(ञ) सामाजिक न्याय र समावेशिकरण सम्बन्धी नीतिमा राज्यले असायक अवस्थामा रहेका एकल महिलालाई सीप, क्षमता र योग्यताको आधारमा रोजगारीमा प्राथमिकता दिदै जीविकोपार्जनका लागि समुचित व्यवस्था गर्दै जाने, सामाजिक सुरक्षा र सामाजिक न्याय प्रदान गर्दा सबै लिङ्ग, क्षेत्र, समुदाय भित्रका आर्थिक रूपले विपन्नलाई प्राथमिकता प्रदान गर्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेको छ ।

कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था

- रोजगारीको हक ऐन, २०७५ नियमावली २०७५ प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७५
- राष्ट्रिय रोजगार नीति २०७२
- श्रमको सम्मान राष्ट्रको अभियान सम्बन्धी रणनीति, २०७८
- एकीकृत श्रम तथा रोजगार सेवा (संचालन तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०८०

- श्रम मन्त्रालयको ५ वर्षे रोजगार रणनीति योजना
- १५ औं पञ्चवर्षिय योजना
- सरकारका नीति तथा कार्यक्रम

२. रोजगार रणनीतिको आवश्यकता/औचित्य

ऐरावती गाउँपालिकामा बढ्दो बेरोजगारीको समस्यालाई समाधानका लागि आन्तरिक रोजगारीका सिर्जना गरि बाध्यातमक वैदेशिक रोजगारीलाई निरुत्साहित गर्ने तथा रोजगारीका पर्याप्त अवसर सृजना नहुँदा वर्षेनी ठुलो संख्यामा युवाशक्ति रोजगारका लागि विदेशिनु पर्ने अवस्थालाई ध्यानमा राखि संविधानमै रोजगारीको हकको व्यवस्था राखि त्यसलाई कार्यान्वयन गर्ने विभिन्न नीति, ऐन, र कानूनहरु कार्यान्वयनमा रहेका छन। संविधान, ऐन तथा कानूनले निदिष्ट गरेका व्यवस्थालाई नागरिकको जिवनस्तरमा सुधार गर्न तय गरिएका कार्यक्रमलाई अपेक्षित प्रभावकारी भएको पाइदैन। गाउँपालिकामा संचालित प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम मिति २०७५/११/२६ गते देखि कार्यान्वयनमा रहेको छ। त्यस्तै रोजगारी सिर्जना हने अन्य कार्यक्रम पनि रहेका छन तर स्थानीय तहमा श्रोत साधनलाई एकिकृत गरि परिचालन गरिएमा नागरिकलाई रोजगारीको हक सुनिश्चित गर्न मदत पुग्ने हुनाले रणनीति आवश्यक हुन पुगेकोछ।

संचालनमा रहेका कार्यक्रमको उपलब्धिको अवस्था : प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ मा २८० जनालाई ३५ दिन, आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा ९० जनालाई लाई १०० दिनको रोजगारी, आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा २०९ जनालाई १०० दिनको रोजगारी, आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा १२१ जनालाई १०० दिनको रोजगारी र आर्थिक वर्ष २०७९/०८०मा ९२ जनालाई न्यूनतम १०० दिन बराबरको रोजगारी यस गाउँपालिका भित्र बाटो, फिल्ड, सिचाइ कुलो, घेरपर्खाल सामुदायिक विकासका पुर्वाधारमा रहेर रोजगारी सृजना गरिएको छ। सिमित श्रोत साधन तथा संघीय सशर्त अनुदानमा रहेर न्यूनतम रोजगारीको सुनिश्चित गर्न निकै चुनौति रहेको छ। सबैलाई रोजगारीमा संलग्न गराउन सकिएको अवस्था छैन। रोजगारीका क्षेत्रमा आवश्यक श्रोत साधन प्रयोग गरि धेरै नागरिकलाई रोजगारीमा संलग्न गराउन तथा हाल संचालनमा रहेका रोजगार रोजगारीका कानूनी प्रावधाले तय गरेका दिर्घकालिन उदेश्य पुरा गर्न, स्थानीय तहको श्रोत साधन सहित प्रयोग गरि धेरै नागरिकलाई रोजगारी तथा स्वरोजगार कार्यक्रममा संलग्न गराई श्रम तथा रोजगार क्षेत्रका दीर्घकालिन सोच सहितको रणनीति तग गर्न आवश्यक देखिएको तथा तिनवटै तहबाट प्राप्त श्रोत साधनलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गदै उत्पादनशिल रोजगारीको विकास र उपयोगि गर्न यो रणनीति योजना तयार गरिएको हो। प्रस्तुत सन्दर्भमा यस रणनीति योजनाको आवश्यकता र औचित्य देहाय बमोजिम रहेको छ।

- श्रम तथा रोजगार सम्बन्धि दिर्घकालिन राष्ट्रिय सोच, लक्ष्य प्राप्तिका लागि तहगत सरकारबाट तर्जुमा गरिएका कार्यक्रम विच सामञ्जस्यता कायम गर्न,

- गाउँपालिका भित्र मर्यादित रोजगारीको लागि उद्यमशिलताको विकास र आन्तरिक रोजगारी प्रवर्द्धन गर्न ,
- श्रोत साधनलाई रोजगारमा केन्द्रित गर्न,
- उत्पादनशिल र दिगो रोजगारीमा पहल गर्न,
- न्यूनतम रोजगारीमा मार्फत पुर्वाधार विकास र उत्पादनशिल रोजगारीमा धेरै नागरिकलाई सहभागिता गराउन,
- बैदेशिक रोजगारमा जान चाहनेलाई आवश्यकताका आधारमा सिपमुलक तालिम संचालन गर्न ।

३. अध्ययनको पद्धति: स्थानीय तहको रोजगार रणनीतिका लागि आवश्यक पर्ने सूचना , तथ्याङ्क संकलन गर्न स्थानीय तहको रोजगार रणनीति निर्माण सम्बन्धी मार्गदर्शन,२०८० ले निर्धारण गरेका अनुसूचि २ र ३ मा प्रश्नावलीहरूलाई प्रयोग गरिएको छ साथै सरोकारवालासँगको अन्तरक्रिया गरि प्राथमिक सूचना संकलन गरिएकोछ । त्यसै गरि श्रम,रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयले कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था, प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमका राम्रा पक्ष र उपलब्धी, बैदेशिक रोजगार विभाग, बैदेशिक रोजगार सचिवालय लगाएका निकायबाट प्राप्त जानकारीलाई सेकेन्डरी सूचनालाई गुणात्मक विधिमा आधारित भएर रणनीति योजना तयार गरिएको छ ।

४. क्षेत्र :-

ऐरावती गाउँपालिकाको रोजगार रणनितिले आन्तरिक रोजगारीको अवस्था सीप विकास तालिम तथा बैदेशिक रोजगार सम्बन्धी क्षेत्रको व्यवस्थित र तथ्यपरक अध्ययनसँग सम्बन्ध राख्दछ । यस रोजगार रणनितिका क्षेत्रहरु देहाए बमोजिम रहेका छन ।

- आन्तरिक रोजगारीमा सृजना हुने क्षेत्रका समस्या चुनौति तथा समाधानका उपाय ।
- प्रधानमन्त्रि रोजगार कार्यक्रमका कार्यान्वयनमा देखापरेका समस्या चुनौती तथा समाधानका उपाय ।
- स्थानीय तह भित्र दिगो तथा उत्पादनशिल रोजगारीको सम्भाव्यताको खोजि तथा प्रवर्द्धन ।
- बैदेशिक रोजगारी सम्बन्धित सूचना प्रवाह, परामर्श तथा सहजिकर ।
- सीपयुक्त जनशक्ति तयार गर्न सीप विकास तालिम ।

५. सिमा:- ऐरावती गाउँपालिकाको ६ वटै वडा भित्र रहेर स्थानीय तहको रोजगार रणनीति तयार गरिने छ । यसमा ऐरावती गाउँपालिकाको सामाजिक, आर्थिक, जनसंख्याको बनौट, उत्पादनशिल क्षेत्रको अवस्था, रोजगारीका सृजना हुन सक्ने क्षेत्र, सीपयुक्त जनशक्ति तयार सम्बन्धि सिमा रहेका छन ।

खण्ड -२ वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण

स्थानीय तहको रोजगार रणनीति योजना तयार गर्दा देहायका विषयमा विश्लेषण गरिएको छ ।

२.१ जनसंख्या र रोजगारीको अवस्था (जनगणना २०७८ अनुसार) :- यस ऐरावती गाउँपालिका जनसंख्या देहाय बमोजिम रहेको छ:

क्र.स.	वडाको नाम	महिला	पुरुष	जम्मा
१	दाडवाड	२००८	१७२२	३७३०
२	बरौला	२२७१	१७९३	४०६४
३	जाबुने	१६९१	१३३७	३०२८
४	धुवाड	१५६३	१२३४	२७९७
५	रस्पुरकोट	१८३८	१३५०	३१८८
६	बिजुली	२०२८	१५९३	३६२१
कुल जम्मा		११३९९	९०२९	२०४२८

जसमा ५५।८० प्रतिशत महिला र ४४।२० प्रतिशत पुरुष रहेको छ। गाउँपालिका भित्र जनघनत्व १८५ जना र ४५०१ घरदुरी रहेको पाइन्छ। भौगोलिक धरातल अनुसार फरक फरक जनसंख्याको बनोट रहेको छ, झिमरुक नदी किनारा क्षेत्रमा बढी उत्पादन योग्य जमिन, व्यापार व्यवसाय गर्न सहज, शिक्षा, यातायतको सुविधाको पहुँच भएकाले यस क्षेत्रमा बसोबास गर्ने जनसंख्याको जनघनत्व बढी रहेको छ भन्ने गाउँपालिकाको मध्ये र उच्च भुभागमा जनघनत्व क्रमश न्यून छ।

२.१.१ जनसंख्या, उत्पादन र भुवनौटका आधारमा ३ भागमा वाडन सकिन्छ:

- **उत्पादनशिल झिमरुक नदी किनारा क्षेत्र :** वडा नं. १ को जुडा माझीदमार डाबर, वडा नं. २ को टिकुरी बरौला कटकुरा, क्षेत्र वडा नं. ४ को छापा धुवाड कैरन हर्नाघाट क्षेत्र वडा नं. ५ को सरडबेसी खवाड जाडी झिवाड घुईवाड ढवाड पकला गोठीवाड र वडा नं. ६ को उदीक अर्लाबाड ऐटारी नदिको किनारामा रहेको क्षेत्र हो। यस क्षेत्रमा थापा, मगर, राउत, नेपाली, क्षेत्री, शाह, केसी रायमाझी, श्रेष्ठ, विश्वकर्मा, भण्डारी, लगायतका मिश्रित बसोबास रहेको छ। यस क्षेत्रमा खाद्य उत्पादन र दिगो तथा उत्पादनशिल रोजगारीको सम्भावना बढी देखिन्छ। यस क्षेत्रमा बसोबास गर्ने मानिस आर्थिक अवस्था मध्यम जीवनशैली अपनाएको पाइन्छ। यस क्षेत्रमा व्यापार, कर्षि, स

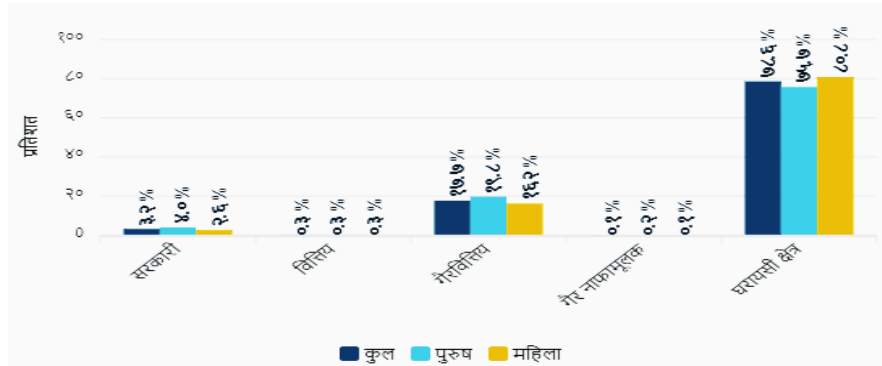
साना उद्योग, सहकारी, भारत तथा बैदेशिक रोजगारीमा गई जिवनयापन गरिरिका देखिन्छ । वर्षको कृषिबाट ३ पटक उत्पादन गर्न सकिने देखिन्छ ।

- **मध्ये क्षेत्र :-** वडा नं १ को दाडवाड मन्त्रे सल्लेना देखि वडा नं २ को लुमचुड नरसिनेटा रानीबास सिरेनी विर्वाड हरबुड ,वडा नं ३ को जाबुने दारीमपाटा अर्झाम कोलबाड , वडा नं ४ को तिल्केनी चुतरेनी,वडा नं ५ को डाडाखर्का गोडिबाड खोला सिनदुरेडाडा, वडा नं ६ को चियुरापानी मडाई मन्त्रीप सिमलचौर क्षेत्र मध्ये भुभागमा पर्ने क्षेत्र मान्न सकिन्छ। यस क्षेत्रमा विशेष गरि क्षेत्रमा थापा, मगर, राउत, नेपाली, क्षेत्री, शाह, केसी रायमाझी, श्रेष्ठ, विश्वकर्मा, भण्डारी आदी जातजातिको मिश्रित बसोवार रहेको । यस क्षेत्रमा मानिसहरु कृषि तथा मौसमी तरकारी, गाइ, भैसी, बाख्रापालन, भारत तथा बैदेशिक रोजगार, चिउरी, र मह जस्ता आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता भइ रहेकाले रोजगारीका सम्भावना रहेको छ । यसका साथै विकासका पुर्वाधारमा रोजगारीको सृर्जनाको हुने देखिन्छ ।
- **उच्च क्षेत्र :-** वडा नं १ को सिर्सेनी, अमिली, वडा नं. २ को नेपाले, हार्बुड, ठुलीलेख ,वडा नं.३ को जाबुने, कमिरे, भ्युटावर, तालपोखरा वडा नं. ६ को चियुरापानी, बासडाडा, विजुलीकोट गरी सबै वडाको माथिल्लो क्षेत्र उच्च भुभागमा भन्न सकिन्छ । यस क्षेत्रमा थापा, मगर, राउत, नेपाली, क्षेत्री, केसी, रायमाझी, श्रेष्ठ, विश्वकर्मा, पोखरेल, शिवभक्ती, आचार्य बसोबास रहेको छ । यो क्षेत्र विशेष गरि सुख्खा भुभाग चिसो बढी हुने खाद्य बस्तु उत्पादन धेरै कम हुने, पानी श्रोतको कमि, ओखर, मह, चिउरी, अदुवा, बेसार, केरा, कगती, सुन्तला, बाखापालनमा जस्ता आर्थिक क्रियाकलापमा मानिसले संलग्न रहेका छन । विकासका पुर्वाधारहरुको विकास हुदै छ । विकासका पुर्वाधारमा रोजगारी दिन सकिने अवस्था छ ।

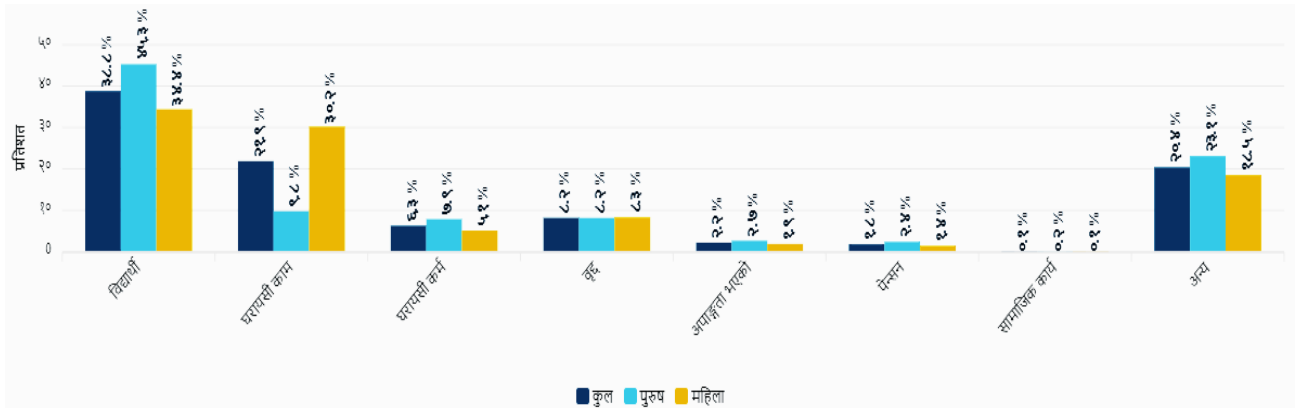
१.३ रोजगारीको अवस्था :- जनगणना २०७८ अनुसार

- १० वर्ष सो भन्दा माथिको उमेरको जनसंख्या १६५१० मध्ये ६६.७ प्रतिशत आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता छ भन्ने ३३.२ प्रतिशत मानिसहरु कुनै पनि आर्थिक क्रियाकलामा संलग्न हुदैनन।
- १० वर्ष र सोभन्दा माथिका अक्सर आर्थिक रुपमा सक्रिय व्यक्तिहरुको रोजगारीको अवस्था अनुसारको जनसंख्या । कुल ९५.२ प्रतिशत पुरुष ९३.५ महिला ९६.५ प्रतिशत
- १० वर्ष र सोभन्दा माथिका व्यक्तिले गणनाको समय देखि अधिको १२ महिना सम्म गरेको आर्थिक क्रियाकलापको पेशा अनुसारको जनसंख्या

- १० वर्ष र सोभन्दा माथिका व्यक्तिले पछिल्लो १२ महिनामा मुख्य आर्थिक कामको संस्थागत क्षेत्र अनुसारको जनसंख्या

- १० वर्ष र सोभन्दा माथिका व्यक्तिले पछिल्लो १२ महिनामा कुनै पनि आर्थिक काम नगर्नु वा ६ महिनाभन्दा कम समय काम गर्नुको कारण अनुसारको जनसंख्या, लिङ्ग

- १० वर्ष सो भन्दा माथिको अक्सर आर्थिक रुपमा सक्रिय व्यक्तिको रोजगारीको रहेक जनसंख्या ७१६३ जनामा ६४२६ जना रोजगारीमा रहेका छन । भन्ने सक्रिय व्यक्तिमध्ये ७३७ जनाले कुनै रोजगारी नपाएको देखिन्छ ।
- संस्थागत क्षेत्रमा रोजगारीमा संलग्न जनसंख्या आधारमा सरकारी तर्फ ५.२%, वित्तिय क्षेत्रमा ०.३%, गैर वित्तिय क्षेत्रमा २२.६%, गैर नाफामुलक क्षेत्रमा ०.१%, घरायसी क्षेत्रमा ७१.८% रहेको छ ।
- १२० जना रोजगार दातामा ९४ जना पुरुष र २६ जना महिला रहेका छन ।

२.१ स्थानीय तहमा रहेका उद्योग प्रतिष्ठान र रोजगारदाताको विवरण

- वडा नं. १ मा पाउरोटी उद्योग भएको वडा नं. २, ३, ४, ५ र ६ ग्रील, फर्निचर उद्योग भएको साथै प्रत्येक वडाहरूमा सहकारी तथा होटल व्यवसाय संचालनमा रहेको, वडा नं. २, ३, ४ र ५ मा खुद्रा पसल तथा कपडा पसल संचालनमा रहेको र वडा नं. २, ४ र ६ निजि विद्यालय वडा नं. २ मा वस पार्क र वडा नं. २ ४ र ५ मा बैंक वित्तीय संस्था रहेको सबै उद्योग बस पार्क निजि विद्यालय पसल बैंक लघु वित्त गरी कम्तीमा १५० जना श्रमिक रोजगारी पाएको छन।

२.२ उद्योगको संख्या र रोजगारीमा संलग्न भएका व्यक्तिको विवरण

- स- साना उद्योग १२० जना रोजगारदाता रहेको राष्ट्रिय जनगणना २०७८ ले उल्लेख गरेको छ, स्थानीय तहको रोजगार रणनीति निर्माणको मार्गदर्शन २०८० को अनुसूचि ३ बमोजिक सुझाव संकलन गर्ने क्रममा ३५ वटा रोजगारदातासंग सुझाव संकलन उक्त विवरण अनुसूचि १ मा राखिएको छ।

२.३ स्वरोजगार लागि नयाँ उद्योग तथा प्रतिष्ठान खोल्ने अवस्था

- साना कृषिमा आधारित उद्योग हुन सक्ने

२.४ उद्योग प्रतिष्ठानमा संलग्न हुने सक्ने रोजगारीको प्रकृति

-

२.५ उद्योग प्रतिष्ठानहरूमा संलग्न हुने जनक्तिका लागि आवश्यक पर्ने सीप तथा क्षमताको विश्लेषण

-

२.६ वैदेशिक रोजगारीमा भएका व्यक्तिहरूको संख्या र प्रकृति

- राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार बिदेशमा बसोबास गर्ने अनुपस्थित जनसंख्या अनुसार प्युठान जिल्लामा ३१७२० जना रहेका छन। जसमा यस ऐरावती गाउँपालिकामा संख्या ३४५२ मध्ये ३२२ महिला र पुरुष ३१३० रहेका छन। त्यसै क्रममा बैदेशिक रोजगारीमा प्युठान जिल्लाको कुल ४३४६ रहेका छन। जसमा यस ऐरावती गाउँपालिकामा ३१५ जना बैदेशिक रोजगारीमा गएको छन साथै ऐरावती गाउँपालिकाका वर्षेनि बेरोजगार नागरिकहरू जिवन यापन गर्न तथा आधारभुत आवश्यकता पुर्ति गर्न भारतमा रोजगारीमा गएका छन भन्ने भारत बाहेक अरु देशमा रोजगारीमा गएका व्यक्तिको विवरण-

वडा न	बैदेशि रोजगारीमा रहेका वडागत संख्या	प्रकृति
१	३४	लेवर/ गार्ड/ कुक

२	५०	लेवर/ गार्ड/ कुक
३	३६	लेवर/ गार्ड/ कुक
४	७०	लेवर/ गार्ड/ कुक
५	८०	लेवर/ गार्ड/ कुक
६	४५	लेवर/ गार्ड/ कुक
जम्मा	२९१	

२.७ वैदेशिक रोजगारका लागि उपलब्ध सेवा तथा सुविधाको विश्लेषण

- बैदेशिक रोजगारलाई सुरक्षित मर्यादित र व्यवस्थित गर्न आवश्यक सहजिकरण तथा परामर्श गर्ने व्यवस्था रहेको छ।
- बैदेशिक रोजगार सम्बन्धी अभिमुखिकरण, सूचना प्रवाह र प्रवर्द्धनात्मक क्रियाकलाप संचालन गर्ने।
- बैदेशिक रोजगार जाने श्रमिकको श्रम स्वीकृति र पुनः श्रम स्वीकृतिमा सहजिकरण गर्ने।
- बैदेशिक रोजगार, सुरक्षित आप्रवासन, पुनर्स्थापना र पुनःएकीकरण सम्बन्धी कार्यक्रमको संचालनमा समन्वय, सहकार्य र सहजिकरण।

२.८ स्थानीय तहमा श्रम तथा रोजगारीका क्षेत्रमा भएका चुनौती र निराकरणको अवस्था

चुनौती

- बेरोजगार युवाहरूलाई श्रमप्रतिको धारणामा रूपान्तरण गर्न नसकिनु।
- विकासका पूर्वाधारमा पनि आवश्यक श्रोत साधन अभावले
- बेरोजगार युवाहरूले उत्पादनशील रोजगारी अन्तर्गत कृषि तथा पशुपालनमा भविष्य नदेख्नु।
- सीपलाई रोजगारमा रूपान्तरण गर्नु।
- बढ्दो बेरोजगारीलाई न्यूनिकरण गर्नु।
- श्रोत साधनमा एकीकृत उपयोग नहुनु।
- मागमा आधारित रोजगारीको व्यवस्थापन गर्न नसकिनु।
- न्यून बजेटमा अपेक्षा धेरै हुनु।

निराकरण

- रोजगारीको हकलाई पुर्णरूपमा कार्यान्वयन गर्न संघीय सरकारबाट प्राप्त कानून नीति नियम बनेका छन ।
- श्रमको सम्मान राष्ट्रको अभियानका विभिन्न कार्यक्रम भएका छन
- संघ र स्थानीय तहले रोजगारी सृजना हुने गरि बजेट व्यवस्थापन गर्ने गरेका छन ।
- लघुउद्यम विकास कार्यक्रम मार्फत पनि स्वरोजगार गराउने गतिविधि रहेका छन।
- सीपयुक्त जनशक्तिलाई रोजगारीमा आवद्ध गर्न काममा आधारित तालिम संचालन हुने गरेका छन ।

२.९ स्थानिय तहमा रोजगार रणनीतिको कार्यान्वयन पश्चात प्राप्त हुने अवसर र उपलब्धि

अवसर

- गाउँपालिका भित्र आर्थिक गतिविधि बढन गई युवाहरुलाई उद्योग व्यवसाय गर्ने बातावरण
- परिणात्मक र गुणात्मक रोजगारी सिर्जना
- आन्तरिक रोजगारीमा विश्वसिलो दीगो माग र आपूर्तिमा प्रणालीको विकास
- न्यूनतम रोजगारीमा अहिले चुनौतीलाई दिगो रोजगारीका अवसरमा रुपान्तरणको अवसर
- युवालाइ कृषि, पशुपालन, जडिबुट्टिमा

उपलब्धि

- बेरोजगार नागरिकलाई न्यूनतम रोजगारीको प्रत्याभूति भएको हुने ।
- सीपयुक्त जनशक्तिलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा रोजगारी पाएको हुनेछ।
- श्रोत साधनलाई एकिकृत गरि रोजगारीमा केन्द्रित भएको हुनेछ।
- संघीय श्रम तथा रोजगार नीतिलाई उपलब्धिमूलक भएको हुनेछ।
- बेरोजगार युवाहरुलाई आय आर्जनमा केन्द्रित भएका हुनेछन् ।
- रोजगारीको माग र आपूर्तिको ढाँचा तयार भइ कार्यान्वयन भएको हुनेछ।
- बैदेशिक रोजगारलाई सुरक्षित उपलब्धिमूलक बनाउन परामर्श सेवा तथा अन्य सेवा संचालन विश्वसनियता बढेको हुनेछ ।
- आन्तरिक रोजगारीका अवसर सिर्जना भएको हुने
- दिगो र उत्पादनशील रोजगारिका क्षेत्रका पुर्वाधार निर्माण भएको हुनेछ।

- दिगो रोजगारीका लागि उधमशिलताका नयाँ क्षेत्र पहिचान भइ वार्षिक दिगो रोजगारिमा संलग्न हुने संख्यामा बढेको हुनेछ ।
- तिन तहको रोजगारीका कार्यक्रमलाई एकिकृत गराउन सहयोग पम्नु ।
- स्थानीय तहको श्रोत साधनको प्रयोग भइ वार्षिक न्यूनतम रोजगारीका क्षेत्रमा सूचिकृत बेरोजगारीको संख्यामा हाल करिब ८% ले मात्र रोजगारी पाएकोबाट ५०% सम्मलाई रोजगारी पाएको सुनिश्चित हुने ।

खण्ड :- ३

रणनीतिक विश्लेषण

गाउँपालिका भित्र रोजगारीका क्षेत्र र अवसर पहिचान, श्रोत साधनको अधिक प्रयोग गरि बढ्दो बेरोजगारी र गरिवीलाई न्यूनिकरण गर्न संघीय सरकार, प्रदेश र स्थानीय सरकारले विभिन्न कार्यक्रम कार्यान्वयन भएका तर उपलब्धि मूलक नभएको अवस्था रहेको छ ।संघीय सरकारको रोजगार नीतिलाई आत्मसाथ गरि तिन वटै तहबाट प्राप्त श्रोत साधन जनशक्तिलाई उत्पादनशिल रोजगार मार्फत नागरिकको जिवनस्तरमा सकारात्मक प्रभाव पार्न, आन्तरिक रोजगारीमा संलग्न हुन चाहने नागरिकको उच्च सम्मान गर्न, सीपयुक्त जनशक्तिलाई श्रममा आवद्ध गर्न र पुर्वाधार मात्र न्यूनतम रोजगारी पाउने कानूनी व्यवस्थाले मात्र रोजगारीका संख्या बढाउन नसकिएको अवस्थामा, बर्षेनी सयौं बेरोजगार नागरिक बैदेशिक रोजगारोमा गई रहेका बर्तमान चुनौतीलाई आत्मसाथ गरि आन्तरिक रोजगारीका नयाँ क्षेत्र पहिचान गरि स्थानीय तहको श्रोत साधनलाई रोजगारीका क्षेत्रमा उपयोग गरी बेरोजगार नागरिकलाई गाउँमै बस्ने बातावरण तय गर्न रणनीति योजनाले मार्ग निदर्शन गर्ने अपेक्षा छ ।

- बेरोजगार नागरिकलाई न्यूनतम रोजगारीको प्रत्याभूति गर्नु ।
- सीपयुक्त जनशक्तिलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा उपयोग गर्नु ।
- श्रोत साधनलाई एकिकृत गरि रोजगारीमा केन्द्रित गर्नु ।
- संघीय श्रम तथा रोजगार नीतिलाई उपलब्धिमूलक बनाउनु ।
- बेरोजगार युवाहरूलाई आय आर्जनमा केन्द्रित गराउनु ।
- रोजगारीको माग र आपूर्तिको ढाँचा तयार गर्नु ।
- बैदेशिक रोजगारलाई सुरक्षित उपलब्धि मूलक बनाउन परामर्श सेवा सेवा संचालन गर्नु ।

खण्ड-४

रणनीतिक सवाल

गाउँपालिका भित्र रोजगारीको अवसर सिर्जना गरि उपलब्ध अवसरहरूमा लक्षित वर्गको पहुँच अभिवृद्धि गरि रोजगारीको हक सुनिश्चित गर्न संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहले पनि आवश्यकता अनुसार विभिन्न कार्यक्रम संचालित हुँदा पनि रोजगारीको सुनिश्चित गर्न सकिएको छैन। रोजगारीक हक कार्यान्वयनमा प्रभावकारी बनाउन स्थानीय तहको अपनत्व लिन र रोजगार कार्यक्रमलाई उपलब्धि मूलक बनाउन, आन्तरिक रोजगारी सिर्जनामा एकिकृत श्रोत साधन परिचालन गर्न, आन्तरिक रोजगारीका अवसरमा वृद्धि, बैदेशिक रोजगारीलाई मर्यादित बनाउनु, दिगो रोजगारिका क्षेत्र पहिचान गर्न, उद्यमशीलता विकास मार्फत जिवनस्तरमा सुधार ल्याउनु यस रणनीतिक सवाल रहेका छन ।

खण्ड – ५

दूरदृष्टि, लक्ष्य र उदेश्य

(long –term vision, mission, objectives)

सोच : " कृषि, पर्यटन, रोजगारीको, बढाउदै, गति, शान्त ,सुन्दर, समुन्नत बनाऔ ऐरावती रोजगार" रणनीतिक योजनाको दिर्घकालिन सोच हुनेछ ।

लक्ष्य : सुचिकृत बेरोजगारलाई रोजगारीको प्रत्याभुति मार्फत सामाजिक र आर्थिक अवस्थामा सुधार ल्याउनु रहेकोछ ।

उदेश्य : गाउँपालिकाको रोजगार रणनीति तर्जुमा भई कार्यान्वयन पश्चात स्थानीय तहले संघीय रोजगार नीतिलाई समेत प्रत्यक्ष सहयोग पुर्याउदै गाउँपालिकाले देहायका नतिजा प्राप्त गर्न सक्षम हुनेछन ।

१. विकासका पुर्वाधारमा, कृषिको उत्पादन, जडिबुट्टिको तथा बन पैदावरको संकलन, प्रशोधन बजारीकरण, उद्यमशीलताको प्रवर्द्धन, पशुपालन, माछा पालन, तरकारी, फलफुल खेति मार्फत न्यूनतम रोजगारी देखि दीगो र उत्पादनशील रोजगारीको सुनिश्चित गर्नु ।

२. बजारको आवश्यकता र मागका आधारमा सीपको पहिचान र उत्पादन गर्न सीपयुक्त जनशक्तिको उपयोग गर्नु।

३. बैदेशिक रोजगारीमा जाने इच्छुक युवाहरूलाई आवश्यक पर्ने सीप, अभिमुखिकरण, परामर्श दिई दक्ष, प्रतिस्पर्धी, सुरक्षित, मर्यादित र उपलब्धिमूलक बनाउनु तथा फर्किएका व्यक्तिले हासिल गरेका अनुभव र ज्ञानलाई उत्पादनशी क्षेत्रमा उपयोग गर्नु ।

४. रोजगारमूलक सेवालालाई उपलब्धिमूलक र रोजगारमैत्री बनाउनु ।

गाउँपालिका प्राथमिकताहरु:-

१. आन्तरिक, दीगो तथा उत्पादनशील रोजगारीमा जोड ।
२. सीपमूलक तालिममा जोड ।
३. कृषि , वन पैदावरमा रोजगारी सिर्जना ।
४. स्थानीय उत्पादन तथा उद्योग, पर्यटन, खानी, उद्यमशिलतामा जोड ।
५. विकासका पुर्वाधार ।
६. बैदेशिक रोजगारबाट फर्किएका युवाहरुलाई उत्पादनका क्षेत्रमा संलग्न ।
७. बैदेशिक रोजगारीमा जान चाहने युवालाई परामर्श, अभिमुखिकरण।

खण्ड :- ६

रणनीतिक लक्ष्यहरु

(strategies goals)

- बेरोजगार नागरिकलाई न्यूनतम रोजगारीको प्रत्याभूति गर्नु ।
- सीपयुक्त जनशक्तिलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा उपयोग गर्नु ।
- श्रोत साधनलाई एकिकृत गरि रोजगारीमा केन्द्रित गर्नु ।
- संघीय श्रम तथा रोजगार नीतिलाई उपलब्धिमूलक बनाउनु ।
- बेरोजगार युवाहरुलाई आय आर्जनमा केन्द्रित गराउनु ।
- रोजगारीको माग र आपूर्तिको ढाँचा तयार गर्नु ।
- लघु उद्यम विकासलाई स्वरोजगारमा केन्द्रित गराउनु ।
- बैदेशिक रोजगारलाई सुरक्षित उपलब्धिमूलक बनाउन परामर्श सेवा सेवा संचालन गर्नु ।
- बैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका युवालाई उत्पादनशील क्षेत्रमा उपयोग गर्नु .
- कृषि बनपैदावर उद्योग तरकारी, फलफुल खेति, मसाला बाली, जडिबुट्टि मार्फत दीगो रोजगारलाई सुनिश्चित गर्नु ।

खण्ड- ७

रणनीतिक स्तम्भ/ प्रमुख रणनीति तथा कार्यनीतिहरू

(Major strategies)

७.१ रणनीतिक स्तम्भ

रणनीति योजनाको सोच लक्ष्य र उदेश्य प्राप्तिका लागि निम्न अनुसारका रणनीतिक स्तम्भ पहिचान गरिएको छ । रणनीतिक योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि प्रत्येक रणनीतिक स्तम्भ अन्तर्गत रणनीति र कार्यनीतिहरू तय गरिएको छ ।

स्तम्भ- १: आन्तरिक रोजगारी सिर्जना हुने क्षेत्रको विस्तार गर्ने ।

स्तम्भ- २: बेरोजगारलाई सीप, रोजगारदातालाई सीपयुक्त जनशक्ति ।

स्तम्भ- ३: बैदेशिक रोजगारलाई उपलब्धिमूलक र फर्केका व्यक्तिको अनुभवलाई उपयोग ।

स्तम्भ- ४: रोजगारमूलक सेवालाई उपलब्धिमूलक र रोजगारमैत्री ।

७.२ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीतिक स्तम्भ- १: आन्तरिक रोजगारी सिर्जना हुने क्षेत्रको विस्तार गर्ने	
रणनीति	कार्यनीति
१.१ विकासका पूर्वाधारको मर्मत तथा निर्माण कार्यमा श्रमिकलाई आवश्यक पर्ने सीप सिकाउने र प्रयोग गर्ने ।	१.१.१ रोजगार आयोजनामा खटाउनु अगाडी श्रमिकलाई आवश्यक पर्ने कला, सीप, तरिका, विधि सम्बन्धमा आवश्यक परामर्श र सीप सिकाएर मात्र न्यूनतम रोजगारीमा खटाइनेछ ।
१.२ दिगो र उत्पादनशिल रोजगारीको अवसरको विस्तार गर्न स्थानीय श्रोत साधनलाई प्रयोग गर्ने ।	१.२.१ उत्पादन हुने खाद्यन्न बालि, मसाला बालि, तरकारी पकेट, फलफुल खेती क्षेत्रको जमिनको छनौट, परिक्षण गरि उत्पादनशिल रोजगारीको ढाँचा तयार गर्ने र पशुपालन र माछा पालनका सम्बन्धमा सम्भावित अध्ययन गरि नगरभित्र रोजगारीका अवसरको खोजी गरिनेछ ।
रणनीतिक स्तम्भ- २: बेरोजगारलाई सीप, रोजगारदातालाई सीपयुक्त जनशक्ति	
२.१ जीवनउपयोगि सीप मार्फत बेरोजगारयुवालाई रोजगार वा स्वरोजगारमा संलग्न हुन उत्प्रेरित गर्ने ।	२.१.१ लघु उद्यमशिल सीपलाई व्यवहारिक जीवनमा लागु गर्न सक्ने गरि बेरोजगार नागरिकलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
२.२ युवाहरूलाई सीप सिकाउन तालिम	२.२.१ रोजगारमा संलग्न व्यक्तिको क्षमता र आवश्यकता अनुसार

प्रदायक निकायसँग समन्वय गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने	कार्यस्थलमा आधारित तालिमको दिइ दक्ष बनाउने ।
२.३ रोजगारदातालाई सम्मान तथा रोजगारीको आँकलन गर्ने ।	२.३.१ गाउँपालिका भित्रका निजि क्षेत्रका उद्योग व्यवसायी ठेकेदार होटल व्यवसायी सहकारी निर्माण व्यवसायी तथा अन्य रोजगारदाताको विवरणको अभिलेख राखिने ।
स्तम्भ- नं. ३ बैदेशिक रोजगारलाई उपलब्धिमूलक र फर्केका व्यक्तिको अनुभवलाई उपयोग	
३.१ बैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित र मर्यादित बनाउन सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गर्ने ।	३.१.१ बैदेशिक रोजगारमा जान चाहने इच्छुक व्यक्तिलाई आवश्यक पर्ने सीपको आँकलन गरि छोटो अवधिका सिप सिकाउनका लागि पहल गरिनेछ ।
३.२ बैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका व्यक्तिहरूले प्राप्त गरेको अनुभव सीप ज्ञान प्रविधिको सदुपयोग गर्ने ।	३.२.१ बैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका व्यक्तिहरूले प्राप्त गरेको अनुभव सीप ज्ञान प्रविधिलाई अभिलेखिकरण गरि उत्पादनशिल रोजगार तथा सीपका नया क्षेत्रको खोजी गर्ने सदुपयोग गर्ने
स्तम्भ- नं. ४ रोजगारमूलक सेवालालाई उपलब्धिमूलक र रोजगारमैत्री	
४.१ रोजगारमूलक सेवाको अभिलेख र प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ।	४.१.२ सीप विकास, सहुलियतापूर्ण कर्जा, वित्तिय साक्षरता, उद्यमशिलता, परामर्श सेवा तथा सुविधाको पहिचान र एकिकृत अभिलेख राखिनेछ । ४.१.३ संघ प्रदेशका श्रम तथा रोजगार सम्बन्धि नीतिगत र कानूनी व्यवस्थाहरू प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने र रोजगारमैत्री बनाउने ।

७.२ समन्वय तथा सहकार्य

रणनीतिक योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नका लागि श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय र मातहतका निकाय, प्रदेश तथा सरोकारवाला निकाय, निजि क्षेत्र, सहकारी क्षेत्र नागरिक समाज समाज सेवी निर्माण व्यवसायी उद्योग व्यवसायी लगायतका आमसरोकारवाला व्यक्ति तथा निकायसँग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।

खण्ड- ८

पाँच वर्षको रणनीतिक कार्ययोजना

(Strategic Action Plan)

अनुसूची- ५

ऐरावती गाउँपलिकाको रोजगार रणनीतिक कार्यान्वयन कार्ययोजना

स्तम्भ नं. १						
आन्तरिक रोजगारी सिर्जना हुने क्षेत्रको विस्तार गर्ने						
रणनीति १.१ विकासका पुर्वाधारको मर्मत तथा निर्माण कार्यमा श्रमिकलाई आवश्यक पर्ने सीप सिकाउने र प्रयोग गर्ने।						
कार्यनीति १.१.१ रोजगार आयोजनामा खटाउनु अगाडी श्रमिकलाई आवश्यक पर्ने कला, सीप, तरिका, विधि सम्बन्धमा आवश्यक परामर्श र सीप सिकाएर मात्र न्यूनतम रोजगारीमा खटाइनेछ ।						
क्र.सं	क्रियाकलाप व कार्यक्रम	जिम्मेवारी निकाय/ शाखा	सहायक निकाय/ शाखा	समयवधि	कार्यसम्पादन सूचक	जोखिम
१.१.१.१	रोजगार आयोजनाको छनौट र कार्यान्वयन	रोसेके	प्राविधिक शाखा योजना शाखा	४ महिना भित्र	आयोजना छनौट भएको	
१.१.१.२	रोजगार आयोजनाको प्रकृति र श्रमिको क्षमता हेरेर परामर्श र सीप सिकाउने	रोसेके प्राविधिक शाखा	योजना शाखा, शिक्षा शाखा	बढीमा ७ दिन	मर्यादित कामको गुणस्तर देखिने	
रणनीति १.२ दिगो र उत्पादनशिल रोजगारीको अवसरको विस्तार गर्न स्थानीय श्रोत साधनलाई प्रयोग गर्ने						
कार्यनीति १.२.१ उत्पादन हुने खाद्यन्न बालि मसाला बालि तरकारी पकेट क्षेत्रको जमिनको परिक्षण गरि उत्पादनशिल रोजगारीको ढाँचा तयार गर्ने ।						
१.२.१.१	सम्भावित उत्पादन हुने खेतिको र जमिन छनौट गर्ने ।	रोसेके	कृषि शाखा	१५ दिन	जमिनको छनौट भएको	
१.२.१.२	उत्पादनशिल रोजगारीको ढाँचा का लागि जमिन मालिक र श्रमिकविच सहयोगात्म भावना विकास गर्न छलफल अन्तरक्रिया गर्ने ।	रोसेके	कृषि शाखा ,श्रमिक समुह जमिनमालिक	७ दिन	जमिनकर्ता र श्रमिक विच सम्झदारी कार्य भएको	

१.२.१.३	खालि भएका जमिनमा तत्काल उत्पादन गर्न नसकिने स्थानको पहिचान गरि फलफुल, जडिबुट्टि खेतीको पहल गर्ने	रोसेके	कृषि शाखा ,श्रमिक समुह जमिनमालिक	१० दिन	उत्पादन हुने फलफुल खेतीको	
१.२.१.४	१०० दिन भित्र उत्पादन भएका बस्तुको बजारीकरणका लागि रुपरेखा तयार गर्ने ।	रोसेके	कृषि शाखा ,श्रमिक समुह , बजार व्यवस्थापक	१५ दिन	उत्पादन भएका बस्तु बजारमा गएको हुनेछ।	
१.२.१.५	सूचिकृत बेरोजगारलाई पशुपालन माछा पालन सेवामा आवद्ध हुने बातावरण तयार गर्न आवश्यक पहल गर्ने	रोसेके /पशुशाखा	कृषि शाखा ,श्रमिक समुह , बजार व्यवस्थापक	३० दिन	दुध र मासुको व्यापार भएको हुने	

स्तम्भ नं. २

बेरोजगारलाई सीप, रोजगारदातालाई सीपयुक्त जनशक्ति

रणनीति २.१ जीवनउपयोगि सीप मार्फत बेरोजगारयुवालाई रोजगार वा स्वरोजगारमा संलग्न हुन उत्प्रेरित गर्ने ।

कार्यनीति २.१.१ लघु उद्यमशिल सीपलाई व्यवहारिक जीवनमा लागु गर्न सक्ने गरि बेरोजगार नागरिकलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

२.१.१.१	स्थानीय श्रोत साधनको प्रयोग गरि उद्यमशिलका कार्यक्रम संचालन गर्ने	रोसेके	सरोकार वाला सबै	१५ दिन	उद्यमशिल तालिम प्राप्त संख्या तयार	
२.१.१.२	उद्यमशिलताका उत्पादित वस्तुको बजारीकरण गर्ने	रोसेके	सरोकार वाला सबै	६ महिना	आय श्रोत बढेको	

रणनीति २.२ युवाहरूलाई सीप सिकाउन तालिम प्रदायक निकायसँग समन्वय गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने

कार्यनीति २.२.१ रोजगारमा संलग्न व्यक्तिको क्षमता र आवश्यकता अनुसार कार्यस्थलमा आधारित तालिमको दिइ दक्ष बनाउने ।

२.२.२	रोजगारका आयोजनामा संलग्न श्रमिकको अनुभव र सीपलाई अभिलेख राख्ने	रोसेके	तालिम प्रदायक निकाय	३० दिन	सीप र अनुभव अभिलेखबाट संख्या	
-------	--	--------	---------------------	--------	------------------------------	--

रणनीति २.३ रोजगारदातालाई सम्मान तथा रोजगारीको आँकलन गर्ने ।

कार्यनीति २.३.१ गाउँपालिका भित्रका निजि क्षेत्रका उद्योग व्यवसायी ठेकेदार होटल व्यवसायी सहकारी निर्माण व्यवसायी तथा अन्य रोजगारदाताको विवरणको अभिलेख राखिने ।						
२.२.१	बेरोजगार युवाहरूलाई न्यूनतम पारिश्रमिक दिइ रोजगार दिएका रोजगारदाता र श्रमिको अभिलेख राख्ने र रोजगारदातामा सिर्जना हुन सक्ने रोजगार सम्बन्धि सूचनाको आँकलन गर्ने ।	रोसेके	सरोकार वाला सबै	१५ दिन	रोजगारदाताको विवरण प्राप्त	
२.२.२	रोजगार सेवा केन्द्रबाट श्रमिक माग गरि कम्तिमा १०० दिनको रोजगारी दिएमा त्यस्ता रोजगारदातालाई वर्षको एक पटक पुरस्कार सहित सम्मान गर्ने। श्रमिक र सीपको अभिलेख तयार गर्ने	रोसेके	सरोकार वाला सबै	१ दिन	सम्मान गर्ने कार्यक्रम भएको हुने र श्रमिक र सीपको विवरण प्राप्त	
स्तम्भ नं. ३						
बैदेशिक रोजगारलाई उपलब्धि मूलक र फर्केका व्यक्तिको अनुभवलाई उपयोग						
रणनीति ३.१ बैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित र मर्यादित बनाउन सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गर्ने ।						
कार्यनीति ३.१.१ बैदेशिक रोजगारमा जान चाहने इच्छुक व्यक्तिलाई आवश्यक पर्ने सीपको आँकलन गरि छोटो अवधिका सिप सिकाउनका लागि पहल गरिनेछ ।						
३.१.१.१	सीपको आधार तयार गरि बैदेशिक रोजगारमा जाने व्यक्तिलाई बिदेशमा आउन सक्ने समस्यालाई समाधान गर्न सक्ने बनाउने	रोसेके	शिक्षा शाखा, तालिम प्रदायक निकाय	१५ दिन	बैदेशिक रोजगारीमा प्रतिस्पर्धी भएर सफल भएको	
३.१.१.२	बैदेशिक रोजगारीमा जाने व्यक्तिलाई परामर्श र अभिमुखिकरण गर्ने	रोसेके	शिक्षा शाखा, तालिम	७ दिन	देश र पेशाका बारेमा जानकारी भएको	

			प्रदायक निकाय			
रणनीति ३.२ बैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका व्यक्तिहरूले प्राप्त गरेको अनुभव सीप ज्ञान प्रविधिको सदुपयोग गर्ने						
कार्यनीति ३.२.१ बैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका व्यक्तिहरूले प्राप्त गरेको अनुभव सीप ज्ञान प्रविधिलाई अभिलेखिकरण गरि उत्पादनशिल रोजगार तथा सीपका नया क्षेत्रको खोजी गर्ने सदुपयोग गर्ने						
३.२.१.१	बैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका व्यक्तिहरूको विवरण तयार अद्यावधिक गर्ने ।	रोसेके	शिक्षा शाखा	१५ दिन	बैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका विवरण प्राप्त हुने	
स्तम्भ नं. - ४						
रोजगारमूलक सेवालालाई उपलब्धिमूलक र रोजगारमैत्री						
रणनीति ४.१ रोजगारमूलक सेवाको अभिलेख र प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने						
कार्यनीति ४.१.२ सीप विकास, सहूलियतापूर्ण कर्जा, वित्तिय साक्षरता, उद्यमशिलता, परामर्श सेवा तथा सुविधाको पहिचान र एकिकृत अभिलेखलाई रोजगारमैत्री बनाइनेछ ।						
४.१.२.३	रोजगार सेवा केन्द्रमा सूचिकृत भएका बेरोजगार व्यक्तिलाई रोजगार तथा स्वरोजगार हुन आवश्यक पर्ने सेवा उलब्धि गराउने	रोसेके	निजी क्षेत्र	२ महिना	एकिकृत सेवा पाएका हुने	
४.१.२.४	संघ प्रदेशका श्रम तथा रोजगार सम्बन्धि नीतिगत र कानूनी व्यवस्थाहरू प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने र रोजगारमैत्री बनाउने ।	रोसेके	सरोकारवाला निकाय सबै	६ महिना	श्रोत साधनलाई रोजगारमा केन्द्रित भएको	

अनुसूचि ४

नतिजा खाका

क्र. स.	नतिजा सूचक	इकाई	आधार तथ्याङ्क	लक्ष्य (आ.ब)				
				२०८०/०८१	२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५
१	न्यूनतम रोजगारीमा संलग्न व्यक्ति	जना	१९२	२५०	३५०	४५०	५००	६००
२	पुर्वाधार विकामा संलग्न तर्फ	जना	१९२	२००	२८०	२५०	२२५	२००
३	उत्पादनशील रोजगारीमा संलग्न तर्फ	जना	०	५०	७०	२००	२२५	४००
४	रोजगार आयोजनामा सीप पाएको जनशक्ति संलग्न	जना	०	२००	३००	४००	५००	६००
५	उत्पादनशील र दिगो रोजगारी स्थान छनोट कृषि तर्फ	ठाँउ	०	३	५	७	८	९
६	न्यूनतम रोजगारमा आवद्ध हुने श्रमिकलाई परामर्श सीप विकासक पुर्वाधार तर्फ	जना	०	१००	१८०	२००	२१०	३००
७	उत्पादन तरकारी तर्फ न्यूनतम रोजगारीमा संलग्न लाई सीप	जना	०	५०	१००	२५०	२९०	३००
८	मसालाबाली तर्फकोमा रोजगारी	जना	०	२०	३०	५०	८०	१००
९	जडीबुट्टि तर्फ रोजगारी	जना	०	१०	२०	३०	४०	८०
१०	पशुपालन तर्फ रोजगारी	जना	०	२१	२८	३५	४८	७०
११	उत्पादनशिल	वटा	०	३	४	५	६	७

	रोजगार श्रमिक समुह गठन कर्षि तर्फ							
१२	उत्पादनशिल रोजगार श्रमिक समुह गठन पशुपालन तर्फ	वटा	०	३	४	५	६	७
१३	रोजगारदाता विवरण	संख्या	०	१५०	१५५	१७०	१८०	२००
१४	उद्यमशिलता विकास तर्फ सीप विकास	संख्या	०	५०	८०	१२०	१५०	३००
१५	कार्यस्थलमा आधारित तालिम पाउने संख्या	जना	०	४०	६०	८०	१००	२००
१६	रोजगारदाताको सम्मान	जना	०	५	१०	१५	२०	२५
१७	बैदेशिक रोजगारमा आवश्य पर्ने सीपको पहिचान र छोटो अवधिको सीप सीकाउन	जना	०	५०	१३०	१८०	२००	२५०
१८	बैदेशिकपरामर्श र अभिमुखिकरण	पटक	०	४	५	६	६	६
१९	बैदेशिक रोजगारीमा गएको विवरण	जना	२९२	२००	३००	३००	३००	३००
२०	बैदेशिक रोजगारीबाट फर्केकाको संकलन विवरण	जना	०	१५०	२००	३००	२५०	३००
२१	सहुलियतपूर्ण कर्जा लिने संख्या	जना	०	१२	१५	१८	२०	२५
२२	वित्तिय साक्षरता	जना	१५	२०	२५	३०	४०	५०

२३	उद्यमशिलता	जना	२५	४०	६०	८०	१००	१५०
२४	स्वरोजगार तर्फ	जना	०	२२	२५	३०	४०	५०

खण्ड – ९

श्रोत परिचालन र बजेट व्यवस्थापन(Resource Mobilizations and Budget management)

ऐरावती गाउँपलिकाको वार्षिक नीति कार्यक्रम र बजेट तर्जुमा गर्दा रणनीति योजनामा आधारित भई तर्जुमा गरिनेछ । रणनीतिक योजनाको कार्यान्वयन गर्न आवश्यक पर्ने श्रोतसाधन वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम मार्फत नियमितरूपमा प्रस्ताव गरिनेछ। आवश्यकता अनुसार विकास साझेदारसँग समेत आर्थिक श्रोत व्यवस्थापनको लागि सहकार्य गरिनेछ । रणनीतिक योजनाको स्तम्भ अनुसार अनुमानित श्रोत देहाय बमोजिम प्रक्षेपण गरिएको छ ।

रणनीतिक स्तम्भ	आर्थिक वर्ष				
	२०८०/०८१	२०८१/०८२	२०८२/०८३	२०८३/०८४	२०८४/०८५
<u>स्तम्भ- १:</u> आन्तरिक रोजगारी सिर्जना हुने क्षेत्रको विस्तार गर्ने ।	३० लाख	५० लाख	७० लाख	८० लाख	१ करोड
<u>रणनीतिक स्तम्भ- २:</u> बेरोजगारलाई सीप, रोजगारदातालाई सीपयुक्त जनशक्ति	२० लाख	४० लाख	५० लाख करोड	७०लाख	१ करोड
<u>स्तम्भ- नं. ३</u> बैदेशिक रोजगारलाई उपलब्धिमूलक र फर्केका व्यक्तिको अनुभवलाई उपयोग	२५ लाख	५० लाख	७० लाख	८० लाख	१ करोड
<u>स्तम्भ- नं. ४</u> रोजगारमूलक सेवालाई उपलब्धिमूलक र रोजगारमैत्री	३० लाख	५० लाख	७० लाख	८० लाख	१ करोड

खण्ड – १०

रणनीतिक योजनाको निर्देशक समिति, अनुगमन र मूल्याङ्क सम्बन्धी व्यवस्था (Steering Committee Monitoring and Evaluation)

१०.१ रणनीति कार्यान्वयन निर्देशक समिति:

यस ऐरावती गाउँपालिकाको ५ वर्षे रोजगार रणनीति योजनालाई आवश्यक समन्वय, निर्देशन, अनुगमन, मूल्याङ्कन गर्न तथा प्रभावकारी रणनीति कार्यान्वयन गर्न स्थानीय तहमा देहाय बमोजिमको रणनीति कार्यान्वयन निर्देशक समिति रहनेछ।

(क) गाउँ कार्यपालिकाको प्रमुख -	अध्यक्ष
(ख) गाउँ कार्यपालिकाको उपाध्यक्ष -	सदस्य
(ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत -	सदस्य
(घ) गाउँ कार्यपालिकाको प्रमुखले तोकेका वडा अध्यक्ष दुई जना -	सदस्य
(ङ) रोजगार संयोजक -	सदस्य सचिव

ऐरावती गाउँपालिका भित्र रहेका रोजगारदाताहरूमध्ये आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

१०.२ रणनीति कार्यान्वयन निर्देशक समितिको काम कर्तव्य र अधिकार:

- (क) रणनीतिक उद्देश्य हासिल गर्न तय गरेको कार्ययोजना अनुरूप आवश्यक बजेट विनियोजनका लागि गाउँ सभालाई सिफारिस गर्ने ।
- (ख) स्थानीय तहभित्र रहेका रोजगारीका अवसर तथा सम्भावनाहरूको पहिचान गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने ।
- (ग) बेरोजगारको समस्यालाई दिगो वा दिर्घकालीन रूपमा समाधान गर्न रोजगारी रणनीति योजनालाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न पहल गर्ने ।
- (घ) रणनीति कार्यान्वयनबाट अपेक्षित उपलब्धि तथा प्रतिफल प्राप्त भए नभएको पटक पटक समिक्षा गर्ने तथा प्रभावकारी बनाउन स्थानीय तहको बजेट निर्माण गर्नु पूर्व वार्षिक समिक्षा तथा मूल्याङ्कन गरि आवश्यक सुझाव दिने ।
- (ङ) श्रम बजारको माग बमोजिमको रोजगारमूलक तथा सीपमूलक तालिम सञ्चालन गर्न आवश्यक समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- (च) सरकारी तथा गैरसरकारी निकायसँग रोजगारी सृजना सम्बन्धी आवश्यक सहकार्य समन्वय गर्ने ।
- (छ) रणनीति कार्यान्वयन गर्न आवश्यक श्रोत साधनको व्यवस्थापन गर्ने ।
- (ज) निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा सूचिकृत बेरोजगार श्रमिक माग गर्ने रोजगारदातालाई सम्मान गर्ने

खण्ड- ११

जोखिम व्यवस्थापन(Risk Management)

रोजगार रणनीति कार्यान्वयनको क्रममा आउन सक्ने जोखिम पहिचान गरि देहाय बमोजिम उल्लेख गरिएकोछ ।

क) श्रोत व्यवस्थापन

ख) सरकारी गैरसरकारी र निजीक्षेत्रबिच प्रभावकारी समन्वय

ग) रोजगारी सम्बन्धि स्थानीय सरकारको अपनत्व

घ) शाखागत समन्वय

ङ) सरोकारवालाहरु निकायको दृष्टिकोण

च) प्रदेश र स्थानीय तहमा समन्वय

अनुसूची १